

ДИСКУСІЯ

УДК 617

ТЕРМІНОВИМ ХІРУРГІЧНИМ ЗАХВОРЮВАННЯМ — ЄДИНУ УЗАГАЛЬНЕНУ НАЗВУ

В. І. Ляховський, Д. Г. Дем'янюк, М. І. Кравців, А. Л. Боркунов, Л. В. Сапун

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава,
Полтавська обласна клінічна лікарня ім. М. В. Скліфосовського

TO GIVE AN UNIVERSAL AND SINGULAR NAME FOR URGENT SURGICAL DISEASES

V. I. Lyakhovskiy, D. G. Demyanyuk, M. I. Kravtsiv, A. L. Borkunov, L. V. Sapun

РЕФЕРАТ

У сучасній фаховій літературі захворювання, що невідворотно загрожують здоров'ю і життю пацієнтів, називають ургентними, екстреними, невідкладними, терміновими, негайними, нагальними тощо. Нерідко ці назви вживають одночасно. Таке розмаїття найменувань досить небезпечного стану зумовлює втрату віри у необхідність участі фахівця, втрату часу. Сучасні словники іншомовних слів, іншомовних слів в українській мові, медичні, великий тлумачний словник сучасної української мови чітко пояснюють, що ці терміни є синонімами. Всі вони означають невідворотність, терміновість. Кожен вираз має право на використання. Зазначене не сприяє надійному закріпленню у свідомості громадян невідворотності, небезпечності наслідків хвороби, загрози здоров'ю і життю. Відкласти це в їх свідомості можна не розмитими найменуваннями, а єдиним, коротким, твердим виразом — терміновий.

Ключові слова: хірургія; захворювання; терміновість; узагальнення.

SUMMARY

In a modern professional literature the diseases, which undoubtedly threaten the patient's health and life, are called an urgent, special, emergent, fixed-date, etc. Not rare these terms are used simultaneously. Such a plurality of names of a quite dangerous state causes sometimes in these conditions uncertainty to seek help of a specialists and loss of a time. Modern dictionaries of a foreign languages words, of a foreign languages words in Ukrainian language, medical, big explanatory dictionary of a modern Ukrainian language definitely explains, that these terms are synonyms. All of them mean unconditional, timing. And every expression may be used in this context. The above mentioned suggestions and thoughts do not promote a secure fixing in the citizens consciousness the undoubtedness, the disease consequences danger, a threat to health and life. To deposit this in their awareness it is possible not by amorphous depiction, but using a singular, brief, firm term — an urgent.

Key words: surgery; diseases; urgency; summary.

У продовж століть термінові хірургічні захворювання органів черевної порожнини завершували сумні сторінки літопису. Виживали одиниці завдяки особливостям розташування ураженого органа, самообмеженню та природній силі. Бракувало науки, досвіду, перевіреної життям тактики лікування. Через недостатню інформацію про причини виникнення захворювання, способи та засоби лікування, сумні наслідки йому давали численні найменування. Навіть тепер, коли наука щільно наблизилася до вияснення причин захворювання, а впроваджені у практику пропозиції лікування ефективні, вислів "термінове" захворювання органів черевної порожнини звучить безперспективно, неминуче, з певним відчуттям страху.

У 2011 р. в Україні термінові хірургічні захворювання органів черевної порожнини — гострий апендицит, проривна виразка шлунка і дванадцятипалої кишки, непрохідність кишечника, защемлена грижа та інші, віднесені до цієї групи, забрали життя 1293 пацієнтів [1]. І сьогодні актуальні слова відомого німецького хірурга: "Ми всі виховані у страху перед богом і перитонітом" [2].

Отже, ургентна, екстрена, невідкладна, термінова допомога — який термін дохідніше, виразніше, вразливіше відображає суть проблеми?

У сучасній професійній літературі, присвяченій терміновій хірургії органів черевної порожнини, в узагальненій назві термінів панує розмаїття. Навіть солідні видання застосовують разом кілька найменувань — ургентна, срочна, екстрена, термінова тощо [2, 3]. Вгадується мета: підкреслити, звернути увагу,

підкреслити неминучість, невідкладність, терміновість хвороби, аби не допустити затягування, небезпечне непоправним. Це однаковою мірою стосується і лікарів, і пацієнтів.

Мета роботи: знайти схожість виразів, застосованих для визначення характеру гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини, та мотивованих у часі дій лікаря для скорішого одужання пацієнта; знайти синоніми термінів з метою запобігання зайвого використання кількох значень хвороби разом, що повинне стати об'єктом термінових дій лікаря.

Проаналізовані значення термінів, які найчастіше трапляються у фахових словниках, у тому числі іншомовних слів, російсько-українському, англо-українському ілюстрованому медичному словнику Дорланда, великому тлумачному словнику сучасної української мови. Звичайно, ми не могли обминути тлумачення цих слів у словнику В. Даля.

У тлумачному словнику В. Даля слово "екстрений" латинського походження [4]. До речі, це походження підтверджене також у словнику іншомовних слів [5]. Вираз трактується як "особенный, нарочный, чрезвычайный, случайный, внезапный, спешный, неотложный, срочный". На думку автора, вираз варто тлумачити таким, що охоплює "определенную продолжительность времени, предел этого времени". Мабуть, це трактування пізніше взятє за основу визначення оптимальних строків хірургічного лікування кожного гострого хірургічного захворювання органів черевної порожнини.

Невідкладна справа — "неотложное дело, безотлагательное, немедленное, спешное, настоятельное, необходимое, нужное, неотложность меры этой очевидна".

За тривалий період, що минув з часу складання словника, його вирази звучать досить актуально. Стосовно термінових хірургічних захворювань органів черевної порожнини — справа невідкладна, спішна, необхідна, невідкладність заходів очевидна й сьогодні.

У російсько-українському словнику Д. І. Ганіча, І. С. Олійника вираз "экстренный" означає нагальний, негайний, екстрений. У слова екстреність, екстреності вкладений зміст нагальність, негайність. "Неотложный" — невідкладний, негайний, нагальний. "Срочный" — терміновий, негайний. Як бачимо, між наведеними виразами немає відмінності [6].

У російсько-українському і українсько-російському словнику [7] ці автори у російській трактовці "экстренный" подають: екстрений, нагальний, негайний. "Неотложный, спешный, экстренный, срочный" — терміновий (немедленный), негайний (спешный). В українській трактовці цього словника екстрений — "экстренный", терміновий — "срочный",

невідкладний — "неотложный", "безотлагательный".

У російсько-українському медичному словнику з іншомовними назвами С. Нечай вираз "срочно" і похідні від нього трактує як негайно, терміново, нагально. Вираз "неотложный" латинського походження від слова *urgens* — невідкладний [8].

В англо-українському словнику медичних термінів "термінальний" (*terminal*) — граничний, кінцевий, той що має межі, кінець [9].

В англо-українському ілюстрованому медичному словнику Дорланда термін "екстрений" (від лат. *emergere*, англ. — *emergency*) перекладається як непередбачений або несподіваний випадок або нагальна потреба [10].

У великому тлумачному словнику сучасної української мови вираз "екстрений" трактується як такий, якого не можна відкласти, невідкладний, терміново вжитий [11].

З наведених тлумачень виразів екстрений, срочний, терміновий, невідкладний, ургентний видно, що різні автори цими виразами озвучують одне і теж явище: захворювання органів черевної порожнини, що вимагають хірургічного лікування. Операція має бути виконана у межах встановленого строку — ургентно, терміново, невідкладно, негайно, нагайно тощо.

Як бачимо, вирази ототожнюються, це синоніми. У медичній термінології вони мають однакове право на використання. Проте, дуже важливо схилити медичну спільноту до використання одного виразу чи терміну.

На наш погляд, кращим варіантом було б відоме усім і зрозуміле слово "терміново" (термінова). В інтересах пацієнтів варто забути про синоніми. Різними прошарками населення вони можуть бути сприйняті неоднозначно і негативно впливати на терміновість лікарських заходів. Однозначність виразу сприятиме формуванню у пам'яті людей міцних логічних зв'язків, асоційованих з одночасними діями. На таку думку нас навів аналіз термінової хірургічної допомоги в Україні [2]. До речі, вжито назву "термінова". У 2011 р. до лікарняних закладів України для надання термінової допомоги госпіталізовані 206 927 хворих, з них пізніше ніж через 24 год від початку захворювання — 63 040 (30,4%), у тому числі з приводу гострої непрохідності кишечника — 40,9%, гострого холециститу — 47,44%, гострого панкреатиту — 38,23%. Причина пізньої госпіталізації більшості хворих — запізнє звернення по медичну допомогу через неознаність громадян про необхідність термінової допомоги. Можна припустити, що "терміновість" маскується іншими виразами, синонімами, що не змушують діяти негайно, дозволяють вичікувати.

Свою роль у сучасному житті медицина виконає до кінця лише за умови створення у свідомості грома-

дзян поняття, що їх здоров'я — справа їх розуму. Термінова хірургія є реальним чинником збереження здоров'я і життя людей. Поява ознак термінового захворювання має змушувати кожного бити на сполох. Посилити це у свідомості громадян можна не розмитими формулюваннями, а єдиним твердим коротким виразом — терміново. Така назва також практикується у документах МОЗ України.

ВИСНОВКИ

1. Вирази "ургентно", "екстрено", "невідкладно", "терміново", що використовують як синоніми, завжди означають одне, що справу необхідно розпочати негайно.

2. Поеднане застосування виразів у медичній практиці не сприяє формуванню поняття невідворотності і може бути причиною несвоечасного звернення хворих по медичну допомогу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2010–2011 рр. — К.: Центр мед. статистики МОЗ України, 2012.
2. Руководство по неотложной хирургии органов брюшной полости; под ред. акад. АМН СССР проф. В. С. Савельева. — М.: Медицина, 1986. — 2-е изд., перераб. и доп. — 607 с.
3. Хірургічні хвороби: підручник; за ред. проф. П. Г. Кондратенка. — Х.: Факт, 2006. — 816 с.
4. Даль Владимир. Толковый словарь живого Великорусского языка: в 4 т. / Вл. Даль. — М.: Рус. яз., 1978. — Т. 1–4. — 1980 с.
5. Словарь иностранных слов; под ред. И. В. Лехина, С. М. Локшиной, Ф. Н. Петрова, Л. С. Шаумяна. — М.: Изд. Сов. энциклопедия, 1978. — 6-е изд., перераб. и доп. — 784 с.
6. Ганич Д. И. Русско-украинский словарь / Д. И. Ганич, И. С. Олейник. — К.: Рад. школа, 1975. — 880 с.
7. Ганич Д. И. Русско-украинский и украинско-русский словарь / Д. И. Ганич, И. С. Олейник. — К., 1999. — 560 с.
8. Нечай С. Російсько-український медичний словник з іншомовними назвами / С. Нечай. — К.: Фонд третє тисячоліття, 2002. — 592 с.
9. Англо-український словник медичних термінів; за ред. В. М. Запорожана, П. І. Джуля. — Одеса, 1996. — 259 с.
10. Англо-український ілюстрований медичний словник Дорланда: у 2 т. — Львів: Наутилус, 2002. — Т. 1. — 1354 с.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови; гол. редактор В. Т. Бусел. — Київ—Ірпінь: Перун, 2002. — 1440 с.

